

Bozók Ferenc

Veronika, aki sosem létezett és máig él

*Ha élünk, száll még ránk sok álom,
Még járunk napsütéses tájon,
Ám egy felhő bennünk borong majd.*

*Egy képtől nem lesz maradásunk,
Egy arc ránk mered halaványan,
Kendőnk ha kiterítjük lágyan.*

*Mint Veronika Urunk képét,
Világok véres verejtékét
Mi a lelkünkkel letöröltük.*

(Reményik Sándor: *Veronika kendője*)

Veronika a kedvenc olyan „bibliai szereplő”, aki nem szerepel a Bibliában. Ezt a meglepő kezdőmondatot mindenképp magyaráznom kell. A magyarázat egyszerű. Veronikát a kanonizált négy evangéliumban nem találjuk. Ettől függetlenül kedves szentjeink között tartjuk számon. Olyannyira, hogy ő a fényképészek és festőművészek védőszentje. Meg kell azonban jegyezni, hogy a 6. században keletkezett apokrif irat, a *Pilátus cselekedetei* említi és a Jézus által meggyógyított vérfolyásos asszonnyal azonosítja. A keresztút hatodik stációjában szereplő fiatal lány, Bereniké, vagy „vera icon” („igazi képmás”) azonban olyan szelíd elevénységgel és képszerűen él bennünk, hogy elképzelhetetlennek tartjuk Jézus kálváriáját a szent arcról vért és verejtéket gyengéden letörülő törékeny női alak nélkül. Nem csoda, hisz Veronika ikonográfiai ábrázolása már a 15. században megjelenik. 1410-re datálják azt az ismeretlen festő Veronika-ábrázolását, melyet a müncheni Alte Pinakothek őriz.

Első ismert magyarországi ábrázolása a kiszombori gótikus szárnyasoltár egyik táblaképe. A Krisztus arcképét kendőjén tartó Veronika kedves alakja a történelemben számos festőművészt meghihletett. A modern ábrázolások közül talán legismertebb az osztrák Oskar Kokoscha *Veronika kendője* című festménye 1909-ből. Mi is így szeretnénk volna oda képzelni magunkat Jézus keresztútjához, „ha ott lettünk volna” mint Veronika, a segítő Cirenei Simon, vagy a filmbéli Ben Hur, aki vizet ad a terhei alatt összeroskadó Krisztusnak. Reményik Sándor szerint mi is enyhíthetünk a szenvedő Krisztuson, lelkünkkel törölgetve, enyhíteni próbálva a világ fájdalmát. „*Úgy érezzük, hogy amit tehetünk, csak egy csepp a tengerben,*

anélkül a csepp nélkül azonban sekélyebb lenne a tenger.” – fogalmazott Teréz anyja a mára már aforizma-értékűvé vált mondatával.

Reményik Sándoron kívül természetesen termékeny ihletforrás lett más magyar költők számára is a titokzatos Veronika. Gondoljunk csak Ady Endre *Mária és Veronika* című versére. Ady „máriás és veronikás, anyáskodó” gondoskodást remél szerelmétől. A vers tanúsága szerint magától Lédától. A *holnaputáni asszonykák* című Ady-versben a korábbi, könnyelmű fruskák, („adysan fogalmazva: kis női csukák”) után olyan szerelmesekre vágyik, akik majd érettebben, empatikusabban oda tudnak állni a szenvedő „krisztusi költő” oldalára: „*Süldő istennők, ím elereszt/ Vágyó arcom/ Benneteket talán örökre már:/ Veronikákul/ Asszonyibb nőket hív a kereszt.*” Babits Mihály is Krisztust idézi a *Magdolna szeretője* című versében. Különleges párhuzamot von a két vallási női szimbolikus alak, Mária Magdolna, azaz a „Magdalából származó Mirjam” és Veronika közé. A nagyon is emberi Krisztusra hivatkozik, aki a bűnös Magdolnától és a tiszta, hamvas Veronikától egyaránt elfogadja az enyhet adó mirhát és keszkenőt: „*Hadd nyomjam égő arcaimra/ bűnös Magdolnám bús haját:/ hiszen te is arcodra nyomtad/ Veronikának keszkenőjét.*” Külön magyarázatot igényelne a költőink által is gyakran más evangéliumi nőalakokkal özszemosódó Mária Magdolna alakja is, aki sem a bűnös nővel, sem a Krisztus lábát illatos olajjal megkenő és hajával törülő nőalakkal nem azonos.

Ugyanebben az asszociációs koordináta rendszerben helyezhetjük el Tóth Árpád közismert, *Gesztenyefa-pagoda* című versének szelíd, irgalmas, ápolónós – anyás vagy hitvesi kezű Veronikáját: „*Így-így! tedd fömre most szelíd, / Halk Veronika-kezeid.*” Tóth Árpád egyébiránt Albert Samain *Tavaszi est* című versének fordításában is felidézi a férfihomlokot enyhítő Veronika – kendőt. A félmúltból is idézhetünk olyan költőt, akit ma már klasszikusnak tarthatunk és akinek a költészetében gyengéd szeretettel idéződik Veronika gyengéd alakja. Az Istennel egy életen keresztül viaskodó Utassy Józsefet idézem, aki egyik, Istennel hadakozó versének a *Veronikon* (vagyis igazi képmás) címet adta. Ebben a versben Utassy „*én asszonyomnak, kendőcske szentemnek*” nevezi Veronikát. A *Veronikon* című Utassy – vers továbbgondolása a Fölfelé a Koponyák hegyére című Utassy-vers is. Utassy mindkét versében önmagát olyan Krisztusnak nevezi, akit „cserben hagyott” a hatalmas Isten: „*Vállamon az ormótlan keresztfával / haldokolok fölfelé a Koponyák Hegyére, / villámlik nagy szemem, és a / pillanatfényben / átíjed Veronika kendőjén arcom. / Hát elárultál, hatalmas Isten!*” Veronika tehát nem szerepel a Bibliában, talán sohasem létezett, de költőink szívében nagyon is és nagyon élénken él.